

Preventivne mjere zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta

Miladin, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:286798>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Petra Miladin

PREVENTIVNE MJERE ZAŠTITE OSOBNIH PRAVA I
DOBROBITI DJETETA

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Irena Majstorović

Zagreb, 2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Prava djece	2
2.1. <i>Konvencija o pravima djeteta</i>	3
2.2. <i>Prava djece u obiteljskom zakonodavstvu</i>	5
3. Značaj dobrobiti djeteta	6
4. Postupak procjene ugroženosti prava i dobrobiti djeteta	8
5. Mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad	11
5.1. <i>Upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu</i>	12
5.2. <i>Mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu</i>	14
5.3. <i>Mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu</i>	17
5.4. <i>Žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji</i>	20
6. Zaključak	25
7. Popis literature	26

Preventivne mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta

Sažetak: Djetetovo odrastanje uz roditelje od velike je važnosti za njegovu dobrobit, emocionalni razvoj i duševnu stabilnost. Nažalost, česte su situacije ugrožavanja djetetovih prava i dobrobiti čime roditelji zapostavljaju i zanemaruju roditeljsku dužnost i odgovornost. U takvim situacijama zadaća je države zaštititi prava i dobrobit djeteta, a to se postiže putem preventivnih mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta. Izricanje ovih mjera u nadležnosti je Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Cilj ovog rada jest opis djetetovih prava te analiza preventivnih mjera kojima se ta prava i dobrobit djeteta štite.

Ključne riječi: preventivne mjere, Hrvatski zavod za socijalni rad, osobna prava djeteta, dobrobit djeteta

Preventive measures for the protection of the personal rights and welfare of the child

Abstract: A child's growing up with his parents is of great importance for his/her well-being, emotional development, and mental stability. Unfortunately, there are frequent situations where a child's rights and well-being are threatened, whereby parents neglect their parental duties and responsibilities. In such cases, the task of the state is to protect the rights and well-being of the child and that can be achieved through preventive measures that protect the personal rights and welfare of the child. The imposition of these measures is the responsibility of the Croatian Institute for Social Work. The aim of this study is to describe a child's rights and to analyze those preventive measures that protect these rights and welfare of the child.

Keywords: preventive measures, Croatian Institute for social work, personal child rights, welfare of the child

Izjava o izvornosti

Ja, **Petra Miladin**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Petra Miladin

Datum: 4. srpnja, 2023.

1. Uvod

Svako ljudsko biće kroz vlastiti je život popraćeno nekolicinom obiteljskopравnih odnosa. Upravo zbog toga, od mnoštva međuljudskih odnosa, obiteljski odnosi svojstveni su svakom pojedincu (Hrabar, 2016). Usprkos tome što je Ustavom RH i obiteljskim propisima nedefinirana zajednica, obitelj se, posebno prema sociološkim gledištima smatra temeljnom ljudskom zajednicom. Njene su se karakteristike u vidu sadržaja, ciljeva i osoba koje ju čine mijenjale kroz povijest, ali ipak postoje dvije karakteristike koje su stalne, čine je roditelji s djecom, a ciljevi su zajedničko prožimanje življenjem te izmjenjivanje emocija. Može se reći da osnovu obitelji, najjednostavnije rečeno, sačinjava ljubav, odnosno emocije različitih intenziteta, obojenosti i etiologije. Želja muškarca i žene da zajedno žive i privređuju materijalna dobra temelj je za zasnivanje obitelji. Njihov zajednički život može biti ostvaren kroz obiteljskopравni institut braka ili izvanbračne zajednice, a novu dimenziju život dobiva upravo dolaskom djece. U skladu s navedenim može se reći da su prijelomna karakteristika obitelji upravo djeca (Hrabar, 2016). Bitnost i vrijednost djetetovog života uz roditelje mnogostruka je, a posebno je korisna za djetetovu duševnu stabilnost, emocionalnu sigurnost, zdravo odrastanje te razvijanje u odgovornu odraslu osobu (Alinčić i sur., 2001, prema Rešetar i Aras, 2014). Usprkos tome što je odgovornost za osiguranje dobrobiti i sveobuhvatnog razvoja djeteta ponajprije na roditeljima, odsustvo pravodobne i prikladne akcije od strane stručnjaka i društva, predstavlja, u području zaštite djece, vid zapostavljanja dječjih potreba (Ajduković i Sladović Franz, 2021). Za djetetov život i razvoj najpovoljnije okruženje jest njegova obitelj odnosno roditelji. Nažalost, nerijetki su slučajevi povrede prava djeteta zapostavljanjem dužnosti i odgovornosti od strane roditelja. U situacijama zanemarivanja, narušavanja zdravlja i razvoja djeteta, država je ustavno, međunarodno pravno i zakonski dužna pokrenuti potrebne mjere u svrhu zaštite djeteta i njegove dobrobiti. Time država poprima ulogu „zamjenskog roditelja“ (Rešetar i Aras, 2014).

Čitav je spektar preventivnih i represivnih mjera zaštite osobnih prava i interesa djeteta koje nudi hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo. Preventivna narav mjere vidi se u njejoj pomoći roditeljima kod uklanjanja pogrešaka i propusta u ostvarivanju roditeljske skrbi, a kao takva ne ograničava sadržaj iste, već je usmjerena na pružanje

potpore u odgoju onda kada je to potrebno (Hrabar i Korać, 2003). Preventivne mjere u nadležnosti su Hrvatskog zavoda za socijalni rad, a one su sljedeće: mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu, mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu, mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu te žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji. Bitno je spomenuti i mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta iz nadležnosti suda, a to su: privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi, zabrana približavanja djetetu, oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi te lišenje prava na roditeljsku skrb (Hrabar, 2019).

Ovaj rad bit će posvećen analizi preventivnih mjera zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta te poteškoćama prilikom njihove primjene. Također, ukratko će biti opisana prava djeteta te postupak procjene ugroženosti istih od strane odgovarajućih tijela.

2. Prava djece

Prije samog upoznavanja sa postupkom procjene ugroženosti djetetovih prava te izricanja preventivnih mjera zaštite, potrebno je dati određene zakonske napomene. Kao društveni regulator odnosa među pojedincima, pravo ima bitnu zadaću u postavljanju pravila prema kojima se članovi neke zajednice moraju ponašati kako bi bili u skladu sa zahtjevima sustava određene zemlje zbog ostvarivanja općih ili pojedinačnih ciljeva. Pravni status djece odnosno njihovog položaja u društvu, ali i u vlastitoj obitelji mijenjao se kroz povijest. U samim počecima pravne regulative nije ni postojao (Hrabar, 2019). Kada se govori o pravima djece može se reći da su prošla težak put, od potpune nezaštićenosti do današnje, maksimalne zaštićenosti. Suvremeno moderno doba priklonjeno je djeci i u pravnoj regulativi, ali i u drukčijem shvaćanju djece u smislu njihove važnosti za svijet, njih kao temelja budućnosti te važnosti djetinjstva zbog odrastanja u odraslu osobu. Upravo zbog navedenog, 20. stoljeće smatra se stoljećem priznanja prava djece (Hrabar, 2019). Djeci pripadaju raznolika prava imanentna samo njima, a glavna im je zadaća zaštita djece u njihovom odrastanju i sazrijevanju u odraslu osobu. Prisutna su u svim

područjima prava u kojima su djeca ovlaštenici za poduzimanje određene pravne radnje. Primjenjuju se samo do osamnaeste godine života odnosno do djetetove punoljetnosti. Važna karakteristika djetetovih prava jest da ona obuhvaćaju sve aspekte životnih odnosa djeteta, namijenjena su djeci kao njihovim jedinim ovlaštenicima te im pripadaju bez ikakvih ograničenja (Alinčić i sur., 2007). U nastavku će biti navedeni i detaljnije opisani neki od dokumenata kojima se propisuju i jamče prava djeteta.

2.1. Konvencija o pravima djeteta

Konvencija o pravima djeteta (SL SFRJ, 15/90; NN-MU, 12/93, 20/97) (u daljnjem tekstu „Konvencija“) najbitniji je i najcjelovitiji globalni dokument važan za društveni i pravni položaj djeteta (Hrabar, 2021). Usvojena je u Ujedinjenim narodima 20. studenoga 1989. godine, stupila na snagu 2. rujna 1990. godine, a Republiku Hrvatsku obvezuje od 8. listopada 1991. godine. Konvencija o pravima djeteta međunarodni je dokument ratificiran od strane Republike Hrvatske te je dio unutarnjeg pravnog poretka. Ona obvezuje sudove i upravna tijela na njezinu neposrednu primjenu, a to joj omogućuje njena hijerarhijska nadređenost. Konvencija pruža temelj za postupanje i obradu njenih odredaba pa upravo zbog toga zakoni država stranaka moraju biti u skladu s istom (Hrabar, 2021). Jedinstvenost ove Konvencije očituje se prvenstveno u njezinoj sveobuhvatnosti i u tome što jedina jamči politička, građanska, ekonomska, kulturna i socijalna prava djece. Nadalje, jedinstvena je i po svojoj univerzalnosti u vidu primjene na svu djecu u svim situacijama u gotovo svim zajednicama naroda (Hrabar, 2021). Konvencija o pravima djeteta zagovara holistički pristup odnosno stajalište o nedjeljivosti, važnosti i međusobnoj povezanosti djetetovih prava. I od onih vlada sa slabijim resursima, Konvencija zahtijeva poduzimanje mjera za zaštitu djeteta te je u tom smislu bezuvjetna. Raznovrsne potrebe djece u uobičajenim, ali i onim nesvakidašnjim situacijama, dobile su pravni status prava djece. Ova Konvencija obvezuje države na podupiranje dječjih prava te na zaštitu djece primjenom prikladnih mjera, a u određenoj mjeri predviđa i sankcije, putem djelovanja Odbora, osobito u smjeru Trećeg fakultativnog protokola (Pravobranitelj za djecu, 2017). U svemu navedenom vidi se vrijednost Konvencije o pravima djeteta.

Četiri su temeljna načela Konvencije o pravima djeteta. Prvo je „Pravo na razvoj“ koji treba biti kontinuiran te u skladu sa sposobnostima djeteta. Drugo načelo je „Najbolji interes djeteta“ kojem se, zbog njegove neizostavne uloge u svakom postupanju u vezi s djetetom, može pridati status javnog poretka. Treće načelo odnosi se na „Pravo na izražavanje mišljenja“ na temelju kojeg se poštuje ljudsko dostojanstvo djeteta, dok je četvrto načelo „Zabrana diskriminacije“ koja se, osim što je opći društveni standard, bori protiv nejednakog postupanja prema djeci, uzimajući u obzir nejednakost životnih uvjeta.

Prava djece mogu se kategorizirati na različite načine, a za potrebe pravne analize ona se dijele na osobna, obrazovna, društvena, socijalna, ekonomska, zdravstvena, pravosudno- zaštitna i kulturna (Hrabar, 2021). Osobna prava djeteta odnose se na pravo na život, opstanak i razvoj o kojima govori članak 6. Konvencije: „Države stranke priznaju svakom djetetu prirodno pravo na život.“ „Države stranke će u najvećoj mogućoj mjeri osigurati opstanak i razvoj djeteta.“ (SL SFRJ, 15/90; NN-MU, 12/93, 20/97). Nadalje, u osobna prava djeteta spadaju i pravo da zna svoje podrijetlo, pravo na osobno ime i stjecanje državljanstva o čemu govori članak 7. Konvencije. Članak 8. objašnjava prava djeteta u kontekstu zaštite identiteta, podrazumijevajući i nacionalnost, ime te obiteljske odnose (Hrabar, 2021). Sljedeće pravo potrebno je posebno istaknuti zbog same teme ovog rada, a to je članak 9. koji govori o pravu djeteta na život s roditeljima te neodvajanje od roditelja osim u situacijama koje ugrožavaju djetetovu dobrobit: „Države stranke osigurat će da se dijete ne odvaja od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležne vlasti pod sudbenim nadzorom odluče, u skladu s važećim zakonima i postupcima, da je odvajanje potrebno radi dobrobiti djeteta. Takva odluka može biti naročito potrebna u posebnim slučajevima, kao što su zloraba roditeljskog položaja ili zanemarivanje djeteta, ili pak kad roditelji žive odvojeno, a mora se donijeti odluka o mjestu djetetova prebivališta.“ (SL SFRJ, 15/90; NN-MU, 12/93, 20/97). U skladu s člankom 16. Konvencije, dijete ima pravo na čast, ugled, dom, obitelj i privatnost, dok se člankom 19. definira pravo kojim se dijete štiti od nasilja. Osobno pravo djeteta također se odnosi na osiguranje od nezakonitog odvođenja djeteta, a objašnjeno je člankom 11. Konvencije (Hrabar, 2021). Djetetova prava u kontekstu društvene zajednice podrazumijevaju slobodu izražavanja mišljenja u stvarima koje

ga se tiču, slobodu vjere, misli i savjesti, slobodu traženja primanja i davanja obavijesti u različitim oblicima te pravo na mirno okupljanje i udruživanje (Hrabar, 2021). Što se tiče obrazovnih prava djeteta, ona se, od strane Konvencije odnose na promicanje distribucije informacija i materijala potrebnih za kulturni i socijalni razvoj djeteta. Drugi aspekt obrazovnih djetetovih prava podrazumijeva pravo na obvezno i besplatno školovanje te pristupačnost višeg obrazovanja, a sve prema razvojnim sposobnostima djeteta (Hrabar, 2021). Govoreći o zdravstvenim pravima, Hrabar (2021) objašnjava odredbe Konvencije koje se odnose posebno na probleme zemalja u razvoju, a to su borba protiv pothranjenosti, omogućavanje dostupnosti pitke vode, promicanje informacija o zdravlju, higijeni, preventivnoj zdravstvenoj zaštiti te savjetovalištu. U okviru socijalnih prava govori se o pravima na besplatne knjige i obroke u školi, dječji doplatak te socijalno osiguranje. Ekonomska prava djeteta usmjerena su na mjere zaštite djece od ekonomskog iskorištavanja, izvršavanja poslova koji mogu dovesti do zanemarivanja školovanja ili ugroziti tjelesni, društveni i zdravstveni razvoj djeteta (Hrabar, 2021). Područje interesa kulturnih prava djeteta jest zaštita djece u državama vjerskim, jezičnim ili etničkim manjinama te pravo djeteta na pripadnost istima, održavanje vlastite kulture, poštivanje obreda i slično. Pravosudno-zaštitna prava djece odnosi se na status djeteta u situacijama kada je stranka u kaznenome postupku, počinitelj kaznenog djela, žrtva rata ili je u potrebi određenih prava u području obiteljskih odnosa (Hrabar, 2021).

2.2. *Prava djece u obiteljskom zakonodavstvu*

Obiteljskim zakonom (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23) propisano je prije svega pravo djeteta na život i zdravlje. Budući da se dijete ne može samo skrbiti o svom životu i zdravlju, ova odredba se odnosi na dužnost roditelja za skrb o djetetu. Zajednički život i prirodna povezanost temelj su za provođenje skrbi roditelja o djetetovom životu i zdravlju. Nadalje, važno je naglasiti kako su život i zdravlje djeteta umreženi pojmovi u smislu da oštećenje djetetova zdravlja može dovesti do njegove smrti, a time i povrede prava na život (Hrabar, 2021). Sljedeće djetetovo pravo zaštićeno Obiteljskim zakonom (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23) je pravo na zajednički život s roditeljima. Ono prije svega naglašava važnost života djeteta uz roditelje za brojna područja njegove osobnosti. U ovom dijelu bitno se osvrnuti na

činjenicu da će dobrobit djeteta, u slučaju zanemarivanja, zlostavljanja ili drugih nepovoljnih situacija za dijete, na neki način prevagnuti nad pravom djeteta na život s roditeljima. Nadalje, djetetu, prema Obiteljskom zakonu pripada i pravo na odgoj (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23). Navedeno se pravo odnosi na obiteljski odnosno roditeljski odgoj kroz individualni pristup djetetu. Odgoj djeteta povezan je s pravom djeteta na neometano izražavanje savjesti te vjerskih i drugih uvjerenja. Dijete također ima pravo na obrazovanje što se odnosi na njegovo pravo na odabir škole, studija, a time i budućeg zanimanja. Roditelji kroz ovu odredbu imaju obvezu brinuti se o redovnom školovanju djeteta (Hrabar, 2021). Narušavanje navedenih prava djeteta dovodi do ugrožavanja njegove dobrobiti, stoga će u nastavku biti objašnjena dobrobit djeteta.

3. Značaj dobrobiti djeteta

Kako bismo kvalitetnije uočili i razumjeli situacije u kojima je potrebno poduzeti mjere za zaštitu djetetove dobrobiti, važno je najprije definirati i shvatiti značenje dobrobiti djeteta. Dobrobit djeteta odnosi se na učinkovito funkcioniranje i iskustvo djeteta te se promatra kao multidimenzionalni pojam (Ajduković, 2015). Također se definira i kao ostvarivanje prava djeteta na sveobuhvatan i primjeren razvoj njegovih potencijala. Razina u kojoj su ostvarena prethodna prava mogu se promatrati u smjeru pozitivnih ili negativnih učinaka za dijete (Ben-Arieh, 2008, prema Ajduković, 2015). Osim kroz prava i kvalitetu života, dobrobit djeteta promatra se također i kroz različite rizike kao što su nejednakost, siromaštvo i socijalna isključenost (Axford, 2009, prema Ajduković, 2015). Nadalje, ovaj višedimenzionalni konstrukt podrazumijeva i emocionalne, kognitivne, bihevioralne te socijalne aspekte djetetova života. Bradshaw i suradnici (2007, prema Brajša Žganec i sur., 2019) dobrobit djeteta klasificiraju kroz osam kategorija: zdravlje, obrazovanje, materijalne prilike, odnosi s drugima, smještaj, sigurnost, subjektivna dobrobit te građansko sudjelovanje. Od navedenih je potrebno istaknuti subjektivnu dobrobit djeteta kao onu koja predstavlja zaštitu od ugrožavajućih okolnosti i razvijanja poteškoća psihičkog zdravlja djeteta.

Već je dobro poznato kako su odgovarajuća roditeljska skrb i funkcionalni obiteljski odnosi itekako važni za djetetov razvoj i njegovu dobrobit. Ipak, nerijetke

su situacije kada su dobrobit i prava djeteta narušena pa Obiteljski zakon tako navodi situacije koje su poziv na poduzimanje mjera kako bi upravo ta prava i dobrobit bili zaštićeni. Dakle, prema Obiteljskom zakonu (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, čl.131.) prava i dobrobit djeteta ugroženi su u situacijama neodgovarajuće skrbi o djetetu, prisutnosti psihosocijalnih poteškoća kod djeteta koje se očituju kroz emocionalne, školske, ponašajne i druge probleme u djetetovu odrastanju. Hrabar (2021) neodgovarajuću roditeljsku skrb opisuje kao onu koja je, takoreći, neusklađena s potrebama djeteta ili je potpuno nepostojana. Psihosocijalne teškoće vidljive su kroz probleme u emocionalnim, ponašajnim, školskim i drugim aspektima djetetova života i odrastanja. Vjerojatnost nastanka psihosocijalnih teškoća očituje se kroz smanjene roditeljske sposobnosti u odnosu na ostalu djecu u obitelji, za što su roditeljima već ranije izrečene mjere.

Kao što je već navedeno, neupitna je važnost života djeteta uz roditelje. Dakle, obitelj je najpovoljnije okruženje za podizanje djeteta, a njegovo odrastanje u sredini ispunjenoj ljubavlju i razumijevanjem uvelike doprinosi zdravom razvoju njegove osobnosti, a o čemu govori preambula Konvencije o pravima djeteta (SL SFRJ, 15/90; NN-MU, 12/93, 20/97). Upravo zbog svega navedenog, kao jedno od temeljnih i ključnih prava djeteta, Konvencija ističe pravo na život djeteta u obitelji. Nadalje, člankom 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17) zajamčeno je i pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda također navodi kako je uplitanje u ovo pravo istovremeno i njegova povreda osim u sljedećim situacijama: ako je to u skladu sa zakonom, ako za to postoji legitiman cilj te ako je to nužno u demokratskom društvu (Rešetar i Aras, 2014). Dakle, usprkos važnosti djetetovog života u obitelji, postoje situacije zanemarivanja roditeljskih odgovornosti te dolazi do intervencije države u obiteljski život, s ciljem zaštite djetetove dobrobiti. U takvim situacijama potrebno je poštovati načelo razmjernosti koje se odnosi na izricanje mjere koja je u skladu sa razinom ugroženosti djeteta (Hrabar, 2021), pa obiteljski zakon (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 7.) određuje sljedeće: *„Mjere kojima se zadire u obiteljski život prihvatljive su ako su nužne te se njihova svrha ne može uspješno ostvariti poduzimanjem blažih mjera uključujući preventivnu pomoć, odnosno potporu*

obitelji“. Nadalje, još jedno važno upozorenje u ovakvom postupku odnosi se na odabir mjere kojom se najmanje ograničava pravo na roditeljsku skrb, a ona glasi: „Tijelo koje provodi postupak prilikom izbora mjere prikladne za zaštitu prava i dobrobiti djeteta dužno je voditi računa da se odredi ona mjera kojom se najmanje ograničava pravo roditelja na ostvarivanje skrbi o djetetu, ako je takvom mjerom moguće zaštititi prava i dobrobit djeteta“ (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 128.).

Kako bi se poduzele adekvatne mjere za zaštitu djetetovih prava i dobrobiti, potrebno je prethodno provesti postupak procjene ugroženosti prava i dobrobiti djeteta što će biti analizirano u sljedećem odlomku.

4. Postupak procjene ugroženosti prava i dobrobiti djeteta

Obiteljski zakon (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 132.) propisuje dužnost svake osobe o prijavi povrede djetetovih osobnih ili imovinskih prava. Povreda osobnih prava djeteta odnosi se na tjelesno ili mentalno nasilje, spolne zlouporabe, zanemarivanje ili nehajno postupanje, zlostavljanje ili izrabljivanje djeteta. Zavod za socijalni rad dužan je odmah po primitku prijave ispitati slučaj i poduzeti mjere za zaštitu djetetovih prava te o tome obavijestiti podnositelja prijave. U Tablici 4.1. vidljivo je kako je broj dobivenih obavijesti o kršenju djetetovih osobnih prava u 2021. godini bio 7 855, a broj djece čija se osobna prava krše 9 882. Najveća brojka zabilježena je kod tjelesnog ili mentalnog nasilja, a najmanja kod spolne zlouporabe.

Tablica 4.1.

Povreda djetetovih prava prema vrsti prava i broju djece u 2021. godini

1. Broj slučajeva povrede djetetovih prava (prema vrsti prava)	
1.1. Broj dobivenih obavijesti o kršenju djetetovih <i>osobnih</i> prava od čega	7 855
1.1.1. Tjelesno ili mentalno nasilje	3 763
1.1.2. Spolna zlouporaba	227
1.1.3. Zanemarivanje ili nehajno postupanje	3 510
1.1.4. Zlostavljanje ili izrabljivanje djeteta	355
1.2. Broj dobivenih obavijesti o kršenju djetetovih <i>imovinskih</i> prava	94
2. Broj djece čija se osobna prava krše	9 882

2.1. Tjelesno ili mentalno nasilje	4 668
2.2. Spolna zlouporaba	229
2.3. Zanemarivanje ili nehajno postupanje	4 571
2.4. Zlostavljanje ili izrabljivanje djeteta	414

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2021. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf> str. 65

4.2. Procjena ugroženosti prava i dobrobiti djeteta

Kako bi se odredila odgovarajuća mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, provodi se postupak procjene ugroženosti prava i dobrobiti djeteta. Početak postupka procjene ugroženosti prava i dobrobiti djeteta obilježen je procjenom razine rizika za dijete. Ajduković (2015; str. 39) ovaj proces definira kao: „*proces u kojem socijalni radnik odnosno stručni tim određuje vjerojatnost neposrednog ili budućeg ugrožavanja djeteta u obiteljskom okruženju*“. Upravo takvo ugrožavanje djeteta obilježeno je činiteljima rizika koji doprinose većoj vjerojatnosti za razvoj ozbiljnijih poteškoća u području socijalizacije i dobrobiti djeteta. Pitanje procjene rizika složeno je i osjetljivo pitanje koje je u Hrvatskoj još uvijek nepotpuno odgovoreno (Dojčinović, 2014). Postupak procjene ugroženosti prava Zavod za socijalni rad pokreće po službenoj dužnosti, kad o ugroženosti djetetovih prava i dobrobiti dobije informacije u drugim postupcima koji se vode u Zavodu ili po prijavi zaprimljenoj od roditelja, drugih članova obitelji, građana te obavijesti suda, državnog odvjetništva, policije te drugih tijela i ustanova. Nakon primitka informacije, stručni radnik Zavoda dužan je o tome obavijestiti stručni tim Zavoda kojeg čine socijalni radnik, psiholog i pravnik (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta, NN 123/15, 87/22., čl. 3.). Ajduković (2015) navodi kako svaka složena intervencija Zavoda za socijalni rad, osobito u području zaštite djece treba počivati na tri temeljne akcije, a to su: procjena potreba, planiranje intervencija te evaluacija provedenih intervencija. Procjena ugroženosti prava djeteta provodi se temeljem prikupljenih socijalno-anamnestičkih podataka i utvrđenih činjenica te procjenama dobivenim

instrumentima. Riječ je o Listi za procjenu razvojnih rizika djeteta i Listi za procjenu sigurnosti djeteta kao sastavnih dijelova Pravilnika o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta (NN 123/15, 87/22., čl. 4., st. 2.). Iako su sadržajno različite, koncept navedenih lista je isti te obuhvaća: osnovne podatke o djetetu i roditeljima, razlog procjene sigurnosti/razvojnih rizika, listu okolnosti/ obilježja koja se procjenjuju, zaključnu procjenu sigurnosti odnosno razvojnog rizika djeteta te prijedlog odluka o intervencijama. Istraživanja u praksi ukazuju na potrebu pojačanog standardiziranja i pojašnjavanja procesa procjene razvojnih rizika i ugroženosti djeteta (Gold i sur., 2001, prema Ajduković, 2015). Odabir liste potrebne za procjenu ovisi o razlogu procjene. Naime, ukoliko postoje sumnje na ugroženu sigurnost djeteta, neophodno je prvenstveno procijeniti sigurnost te u slučaju opravdanosti sumnje, odmah će pokrenuti postupak zaštite djeteta bilo u obitelji ili izvan nje. Poprilično su česte situacije da se uz sigurnosnu, veže i razvojna ugroženost djeteta te se tada pokreće i procjena razvojnih rizika. Temeljne karakteristike Liste za procjenu razvojnih rizika djeteta su uključenost čimbenika rizika povezanih s obilježjima roditelja i obitelji te obilježja djeteta i njegovog ponašanja koje ukazuje na prisutnost rizika (Ajduković, 2015). Dakle, stručni tim Zavoda u postupku procjene ugroženosti prava i dobrobiti djeteta u obzir uzima sljedeće uvjete: stupanj ugroženosti i sigurnosti djetetova života i zdravlja, razvojne rizike djeteta, razvojne potrebe djeteta odnosno zdravlje, obrazovanje, emocionalni razvoj i ponašanje, identitet, obiteljske i socijalne odnose, vještine skrbi za sebe. Nadalje, potrebno je sagledati i okolnosti na strani roditelja koje se odnose na sposobnost i spremnost roditelja na promjenu ponašanja, spremnost na suradnju, roditeljske sposobnosti osnovne skrbi, osiguravanja sigurnosti, emocionalne topline, poticanja, postavljanja granica, stabilnosti, odgojne postupke. Važne su i okolnosti na strani djeteta u smislu njegove zrelosti, emocionalnog, socijalnog, kognitivnog i ponašajnog funkcioniranja. Stručni tim Zavoda će prilikom procjene uzeti u obzir i rezultate ranije provedenih mjera te procjene potreba i mogućnosti promjene (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta NN 123/15, 87/22., čl. 4. st.1.).

Zaključna razina rizika utvrđuje se nakon zbrajanja procjena za pojedine (ranije spomenute) skupine čimbenika te ih se objedinjuje u završnoj ocjeni razvojnog rizika

djeteta koji ima četiri stupnja: bez rizika, postoji niska razina rizika, postoji srednja razina rizika te postoji visoka razina rizika. Prva razina odnosno nepostojanje rizika podrazumijeva situaciju djetetove trenutne dobrobiti bez izgleda za buduće ugroze psihofizičkog i socijalnog razvoja. Druga razina rizika podrazumijeva potencijalnu razvojnu ugroženost djeteta te male mogućnosti budućeg ugrožavanja. Kod procjenjivanja ove razine rizika javlja se potreba za blažim mjerama obiteljskopravne zaštite poput mjere upozorenja uz (ili bez) upućivanje roditelja na savjetovanje, edukacije ili liječenje. Srednja razina rizika upućuje na postojanje jedne ili više okolnosti (kod roditelja, u obitelji ili kod samog djeteta) koje ugrožavaju djetetov psihofizički razvoj. Tada je potrebno sastaviti individualan plan mjere te izreći blažu mjeru koja će se provoditi neposredno u obitelji, kraći ili dulji vremenski period. Visoka razina rizika govori o postojanju više uvjeta srednjeg ili visokog intenziteta kod roditelja ili u obitelji, koji predstavljaju izrazitu ugrozu za djetetov psihofizički i socijalni razvoj. U ovakvim slučajevima potrebna je sveobuhvatna procjena, intenzivne mjere obiteljskopravne zaštite kako bi se uklonili rizici za dijete, a moguće je i oduzimanje prava roditeljima na stanovanje s djetetom (Ajduković, 2015).

Po završetku postupka procjene ugroženosti prava i dobrobiti djeteta, stručni tim donosi zaključak o potrebi određivanja mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta iz nadležnosti Zavoda te potrebi predlaganja sudu mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta iz nadležnosti suda. U slučaju potrebe određivanja mjere u nadležnosti suda, provodi se obiteljska procjena koja za cilj ima utvrđivanje te analizu svih rizičnih, ali i zaštitnih faktora na razini obitelji (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta NN 123/15, 87/22., čl. 5.).

5. Mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad

Zadaća mjera stručne pomoći za zaštitu dobrobiti djeteta u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad jest prije svega postizanje promjene u ponašanju roditelja koje dovodi do ugrožavanja razvoja i sigurnosti djeteta ili nije primjereno njegovim razvojnim potrebama. Nadalje, ukoliko se kod djeteta očituju rizična ponašanja ili

problemi u ponašanju, uvjetovani postupcima roditelja, ovim se mjerama i to nastoji promijeniti. Još jedna svrha mjera stručne pomoći jest primjena novih oblika ponašanja koja odgovaraju razvojnim potrebama djeteta. Također, nastoji se ostvariti promjena i po pitanju obiteljskog okruženja ukoliko je on neka vrsta rizičnog faktora (Ajduković i Sladović Franz, 2008, prema Ajduković, 2015). Nije teško za pretpostaviti kako je suradnja i aktivna uključenost roditelja u procesu planiranja stručne pomoći od velikog značaja. Ona se očituje u svjesnosti roditelja o postojanju potrebe za pomoći, spremnošću na postizanje poboljšanih uvjeta za dijete skupa sa stručnjakom te vjerovanju u znanja, kompetencije i ovlasti stručnjaka. Važna je činjenica da u ovom procesu postoji „zakonski pritisak“ u smislu posljedica odbijanja suradnje, a može se očitovati i kroz izricanje mjere izdvajanja djeteta iz obitelji. Stručnjaci se često suočavaju s različitim razmišljanjima i viđenjima života, roditeljstva i odgoja. Ne smije se podcijeniti njihova uloga u razumijevanju istih, ali s druge strane i nuđenja drugih mogućnosti usmjerenih na povećanje kvalitete roditeljstva, kroz poticajni, a nikako prijeteći način (Ajduković, 2015).

Mjere koje se izriču s ciljem zaštite interesa djeteta, u isto vrijeme ograničavaju roditelja u njegovoj roditeljskoj skrbi. Hoće li se mjera izreći kao prevencija ili represija, ovisi o razini ugroženosti djetetovih prava i dobrobiti. Mjere u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad primjenjuju se u situacijama blaže ugroženosti osobnih prava djeteta, a mjere u nadležnosti suda odnose se na teže oblike ugroze osobnih i imovinskih prava djeteta (Hrabar, 2021). Važno je napomenuti da se mjere u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad ne izriču nužno sukcesivno.

5.1. Upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu

Upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju roditeljske skrbi blaža je mjera u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad kojom se roditeljima ukazuje na postupke i ponašanja koji nisu adekvatni za odgoj i razvoj djeteta. Prema članku 139. Obiteljskog zakona (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23) Zavod za socijalni rad pisanim će putem upozoriti roditelje na nedostatke u skrbi o djetetu koji su se dogodili jednom ili se događaju rijetko, a posljedice za dijete blažeg su karaktera. U skladu s navedenim, Zavod za socijalni rad slobodan je pisanim putem i uputiti roditelje na

edukativne, zdravstvene i druge stručne programe u svrhu potpore roditeljstva i razvoja djeteta. Oblik smetnji koje postoje na strani roditelja u njihovoj skrbi i odgoju djeteta bit će temelj za izbor profila potrebnog savjetovaništa (Alinčić i sur., 2007). Zavod će, kroz neposredno savjetovanje upozoriti o pogreškama i propustima roditelje ili drugu osobu koja skrbi o djetetu, kada stručni tim donese odluku o potrebi određivanja ove mjere (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta, NN 123/15, 87/22, čl. 7.) Primjer situacije u kojoj se određuje mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi jest prisiljavanje glazbeno netaleantiranog djeteta da pohađa glazbenu školu (pogreška) ili nevođenje djeteta kod stomatologa (propust) (Hrabar, 2021). U navedenim situacijama radi se poremećaju odgojnih funkcija roditelja koji je blažeg karaktera. U skladu s tim, mjera nije vremenski ograničena već se roditeljska skrb nastoji osnažiti jednokratnim upućivanjem odnosno rješenjem kojim nije određeno koliko će dugo roditelji morati pohađati određenu ustanovu (Hrabar, 2019). Iako roditelji većinom, zbog dobrobiti svojeg djeteta, prihvate i poštuju pomoć Zavoda, nekada to i nije slučaj. Unatoč tome što je mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu po svojoj naravi blaga, kada ne bi bila primjenjivana odnosno kada roditelji ne bi prihvatili pomoć stručnog tima ili odgovarajuće ustanove te kada bi došlo do ponavljanja propusta, došlo bi do mogućnosti izricanja mjere nadzora nad roditeljskom skrbi (Alinčić i sur., 2007).

Dostupni podaci izvještavaju o blagom padu izricanja ove mjere, ali ona i dalje drži status najčešće izrečene mjere iz nadležnosti Zavoda za socijalni rad. U Tablici 5.1. moguće je vidjeti kako se mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu nešto češće izriče očevima nego majkama. Mogući razlog ovakvih podataka potkrepljuje američko istraživanje Lansforda i suradnika (2011) čiji nalazi ukazuju na podatak o većoj učestalosti neuspjeha roditeljstva povezanog s očevim nego s majčinim odgojem.

Tablica 5.1.

Upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu, pokazatelji za 2019., 2020. i 2021. godinu

	2019.	2020.	2021.
1.1. Ukupan broj upozorenja roditeljima	1413	1519	1240
Broj roditelja kojima je izrečena ova mjera	2303	2027	1842
1.1.1. od toga oba roditelja	1678	1372	1231
1.1.2. od toga samo majka	232	231	211
1.1.3. od toga samo otac	393	424	400
1.2. Broj djece čiji su roditelji upozoreni	2853	2847	2567

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2021. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2020. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2019. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>

5.2. Mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu

Mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu također je preventivna mjera koju izriče Hrvatski zavod za socijalni rad. Prema Obiteljskom zakonu, ova mjera izriče se kada se ustanovi da roditelji nisu u stanju samostalno ostvarivati roditeljsku skrb, u cjelini ili djelomično. Pri tome je djetetov razvoj ugrožen te nije bitno radi li se o zaprekama na strani roditelja ili djeteta. Navedenu mjeru Zavod za socijalni rad izreći će jedino ako nisu ugroženi život i zdravlje djeteta (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 140.).

U skladu s navedenim, otvorena je mogućnost upućivanja roditelja na adekvatno liječenje te u obrazovne, zdravstvene i psihosocijalne programe. Dijete može, na ograničeno vrijeme, dakle vikendom, na poludnevni ili dnevni smještaj, biti upućeno u dom za djecu ili udomiteljsku obitelj (Hrabar, 2019). Mjera

stručne pomoći i potpore bit će određena uvijek kada za to postoje utemeljeni razlozi, bez obzira na vrstu prethodno određene mjere. Ova mjera određuje se u neprekidnom trajanju od šest mjeseci do godine dana, a može se i produljivati ukoliko za to postoje adekvatni razlozi (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 142).

Rješenje kojim se izriče mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju roditeljske skrbi sadržavat će svrhu određivanja mjere, vrijeme trajanja mjere, osobno ime voditelja mjere te upozorenje o pravnim posljedicama nesuradnje pri provođenju mjere. Nakon što se donese rješenje, Hrvatski zavod za socijalni rad u roku od 30 dana donijet će individualni plan i program provođenja mjere (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 141). Upravo taj plan odnosi se na smanjivanje rizika odnosno kvalitetno rješavanje utvrđenih problema. Svrha plana stručne pomoći roditeljima jest poticanje na promjenu ponašanja i okolnosti koje predstavljaju razvojni rizik za dijete, a sve zbog povećanja njegove dobrobiti (Ajduković, 2015). Voditelj mjere Zakonom je obvezan posjećivati obitelj, omogućiti adekvatnu potporu u skladu s rješenjem i individualnim planom te jednom mjesečno Zavodu dostavljati izvješće o provođenju mjere. Ukoliko roditelji ne pokazuju suradnju ili provođenje navedene mjere nije dovelo do potrebnog napretka, Hrvatski zavod za socijalni rad predložit će sudu određivanje druge mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta te je dužan roditelje i dijete upoznati s istim (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 143). Ajduković (2015) smatra kako je neupitno da završno izvješće treba biti vidljivo roditeljima i djeci, ali takvo mišljenje ne dijeli kada se radi o mjesečnim izvješćima. Naime, kako bi se postigla realnija izrada i pisanje mjesečnih izvješća te viša razina „profesionalne neovisnosti“, isti bi trebali biti dostupni samo stručnom timu ili voditelju slučaja, a ne se koristiti kao „sredstvo“ na sudu dok provođenje mjere traje ili nakon završetka mjere. Navedeno se posebno odnosi na situacije u kojima promjene u napretku variraju o čemu govori model promjene prema kojem se planirane promjene ne događaju linearno, već postoje oscilacije u napretku (Miller i Rollnick 2013, prema Ajduković 2015).

Razumijevanje važnosti prethodno spomenutih izvješća može se povećati ukoliko ih se promatra kao moćan instrument za evaluaciju provedenog, ali i

prijedlog daljnjih postupaka, a ne samo kao „puko administrativno praćenje“. Upravo to daljnje postupanje može se odvijati u tri smjera. Prvi se odnosi na zatvaranje slučaja kada je postignuta planirana promjena, drugi se odnosi na određivanje iste mjere ukoliko je proces promjene započeo, ali potrebno je dodatno vrijeme kako bi se to ostvarilo. Treći mogući ishod odnosi se na situacije u kojima isplanirana promjena nije ostvarena, a kapacitet za promjenu od strane roditelja nije pokazan, kada se pokreće postupak za određivanje teže mjere (Ajduković, 2015).

Dostupni podaci, nakon pada, pokazuju ponovni rast izricanja mjere stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu. Također se i povećava broj djece upućene u dom ili udomiteljsku obitelj, kao i broj voditelja ove mjere (Tablica 5.2.). Za pretpostaviti je kako je povećanje broja izrečene mjere stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu usko povezano sa pandemijom Covid-19.

Tablica 5.2.

Stručna pomoć i potpora u ostvarivanju skrbi o djetetu, pokazatelji za 2019., 2020. i 2021. godinu

	2019.	2020.	2021.
2.1. Broj izrečenih mjera stručne pomoći i potpore	2709	2389	2699
2.2. Broj djece koja su obuhvaćena mjerom	5292	4686	5242
2.3. Broj uputa roditeljima i djetetu:	719	1075	1017
2.3.1. da zatraži odgovarajuće liječenje	233	372	301
2.3.2. da se uključi u druge zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe	486	703	716
2.4. Broj djece upućene u dom ili udomiteljsku obitelj	94	98	111
2.5. Broj voditelja mjere stručne pomoći i potpore	1394	1476	1624

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2021. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2020. godini, URL:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2019. godini, URL:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticke%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>

5.3. *Mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu*

Još jedna preventivna mjera obiteljskopravne zaštite u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad jest mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu. Navedena mjera bit će određena samo ako život i zdravlje djeteta nisu ugroženi. Obiteljski zakon određuje da će Zavod za socijalni rad izreći ovu mjeru kada se utvrdi da je djetetov razvoj ozbiljno ugrožen, ali prisutna je spremnost i sposobnost roditelja na promjenu kako ne bi došlo do izdvajanja djeteta iz obitelji. Zakon propisuje da je potrebna i spremnost na poštivanje i pridržavanje uputa od strane roditelja kako bi se nadzor nad ostvarivanjem skrbi o djetetu nesmetano odvijao (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 145.).

Odmah po zaprimanju obavijesti o sumnji na neadekvatno obavljanje roditeljske skrbi, Zavod za socijalni rad dužan je poslati stručnjake na terenski izvid kako bi se utvrdila potreba za izricanjem mjere intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem roditeljske skrbi. Odlazak na teren podrazumijeva razgovor s roditeljima i djetetom kako bi se utvrdio socioekonomski status te odnosi u obitelji. Stručnjaci također obavljaju razgovor sa ustanovom u kojoj dijete provodi većinu vremena, poput škole. Ako okolnosti upućuju na nepovoljan razvoj djeteta, Zavod izriče mjeru te se imenuje voditelj iste, a potom i plan i program mjere nadzora (Poredoš i sur., 2007).

Govoreći o obvezama voditelja ove mjere (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 146), bitno je napomenuti kako se one odnose na učestalije posjete obitelji, pojačanu pomoć te jasne upute o posljedicama neprihvatanja pomoći i nepoštivanja uputa. Ovlaštenje za provođenje ove mjere imaju stručne osobe zaposlene u Hrvatskom zavodu za socijalni rad ili drugi stručnjaci koje Zavod ovlasti kao voditelje mjere. Praksa pokazuje kako su vanjski suradnici najčešće stručnjaci društveno- humanističkih znanosti kod kojih je, naravno, prisutno znanje i iskustvo vezano za rad s djecom (Petran, 2013, prema Ajduković i Laklija 2014). Pokazalo se kako voditelji mjere imaju brojne zadaće koje podrazumijevaju educiranje o dječjim potrebama, učenje vještina komuniciranja, razumijevanje uloge roditelja, promicanje promjena u dnevnim obvezama i odgovornostima, jasno određivanje ciljeva te prihvaćanje posljedica (Žižak i Koller Trbović, 2008, prema Ajduković i Laklija, 2014). Mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem roditeljske skrbi određuje se u trajanju od tri do šest mjeseci, ovisno o razlozima određivanja. U slučajevima pozitivnih pokazatelja promjena kod roditelja, ali i napretka kod djeteta, ova mjera može se odrediti višekratno, ali najdulje u uzastopnom trajanju do godine dana (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 147.). Za pretpostaviti je da Obiteljski zakon postavlja ovo ograničenje kako bi potaknuo na daljnji napredak vezan uz ostvarivanje skrbi o djetetu te kako ne bi došlo do izricanja teže preventivne mjere. Iako svrha preventivnih mjera zaštite prava i dobrobiti djeteta nije kažnjavanje, ograničenje za izricanje mjere u uzastopnom trajanju do godine dana postoji kako bi se, u slučaju pogoršanja obiteljske situacije u smislu ugroženosti dobrobiti djeteta, ipak poduzela mjera kojom bi se zaštitila prava djeteta.

Plan i program mjere nadzora nad ostvarivanjem roditeljske skrbi potrebno je osmisliti na način prikladan cijeloj obitelji, na temelju razmotrenih odnosa unutar obitelji te prisutnih poteškoća i problema. Voditelj mjere u suradnji s obitelji određuje ciljeve koji se žele postići te planove za uklanjanje okolnosti zbog kojih je mjera i određena. U nastavku će biti naveden primjer iz literature (Poredoš i sur., 2007), programa nadzora nad ostvarivanjem roditeljske skrbi, a mjera je određena zbog neadekvatne roditeljske skrbi u području odgoja i obrazovanja

djeteta. Kod djeteta su utvrđeni poremećaji u ponašanju. Program je sadržavao usluge savjetodavnog rada s roditeljima u svrhu unapređenja i kvalitetnijeg ostvarivanja skrbi o djetetu, motiviranje na rješavanje sukoba i nesuglasica mirnim, nenasilnim putem, te povećanje razine empatije prema djetetu. Nadalje, program je obuhvaćao i pomoć u kontroliranju agresivnosti te prevenciju ovisnosti o alkoholu, drogama i slično. Također je bilo potrebno nadzirati dijete u obavljanju obveza vezanih za školu, usmjeravati na prikladno rješavanje problema, pomagati u učenju te poticati na sportske ili druge aktivnosti, ovisno o djetetovim sposobnostima. Plan i program mjere nadzora odnosi se i na kontroliranje higijenskih uvjeta te procjene zdravstvenog stanja samog djeteta. Može se zaključiti kako je posao voditelja mjere dosta opširan i detaljan (Poredoš i sur., 2007). Uspoređujući ovu mjeru s prethodno opisanom odnosno mjerom stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu, može se primijetiti da se u ovom slučaju radi o ozbiljno ugroženom razvoju djeteta pa je i sama mjera većeg intenziteta. Ono što povezuje ove dvije mjere jest činjenica da dijete ostaje u obitelji čime se poštuje njegovo pravo na odrastanje u biološkom okruženju. Pri tome se pruža prikladna pomoć roditeljima u odgoju te se osigurava zaštita djeteta od ugrožavanja njegove dobrobiti (Ajduković i Laklija, 2014).

Tadašnje Ministarstvo socijalne politike i mladih izvijestilo je o padu broja izricanja mjere nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi 2013. godine. Dakle, 2011. godine broj izrečene mjere nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi iznosio je 3 391, dok je 2013. godine došlo do pada izricanja te mjere na 2 384. Ajduković (2015) navodi kako je istraživanje u sklopu projekta „Jačanje kapaciteta sustava socijalne skrbi za provođenje i praćenje mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti centra za socijalnu skrb“ dovelo do saznanja da pad broja izrečene tadašnje mjere nadzora nad ostvarivanjem roditeljske skrbi nije uvjetovano umanjenom potrebom za istom, već ciljem smanjenja troškova sustava socijalne skrbi, od strane nadležnog ministarstva. Potrebno je zapitati se je li uistinu moguće da je smanjenje troškova sustava stavljeno ispred postizanja dobrobiti djeteta? Isto tako, važno je napomenuti da dobre namjere zakonodavca treba pratiti odgovarajuća potpora sustava.

Ipak, valja istaknuti da noviji podaci za mjeru intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu govore o povećanom broju izricanja iste. Također se povećao i broj djece upućene u dom ili udomiteljsku obitelj. Broj voditelja ove mjere iako u porastu, u manjem je broju 2021. godine u odnosu na broj iz 2019. godine (Tablica 5.3.).

Tablica 5.3.

Intenzivna stručna pomoć i nadzor nad ostvarivanjem skrbi o djetetu, pokazatelji za 2019., 2020. i 2021. godinu

	2019.	2020.	2021.
3.1. Broj izrečenih mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora	1131	1032	1380
3.2. Broj djece koja su obuhvaćena mjerom	1917	2088	2483
3.3. Broj uputa roditeljima i djetetu:	486	323	543
3.3.1. da zatraže odgovarajuće liječenje	245	154	193
3.3.2. da se uključe u druge zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe	241	169	350
3.4. Broj djece upućeno u dom ili udomiteljsku obitelj	45	55	58
3.5. Broj voditelja mjere intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu	1148	875	957

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2021. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2020. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2019. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>

5.4. Žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji

Prethodno opisanim mjerama nastoje se ukloniti zapreke urednom psihosocijalnom razvoju djeteta, postići njegova dobrobit te spriječiti izdvajanje djeteta iz obitelji. Ukoliko se planirani učinak nije uspio ostvariti, poseže se za radikalnom, žurnom mjerom izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji. Konvencija o pravima djeteta (SL SFRJ, 15/90; NN-MU, 12/93, 20/97) određuje pravo djeteta na život s roditeljima te neodvajanje od roditelja osim u situacijama koje ugrožavaju djetetovu dobrobit. Dakle, ovo pravo djeteta može biti ograničeno ukoliko su njegov razvoj i sigurnost ugroženi zbog ponašanja roditelja u smislu zlostavljanja, zanemarivanja te zlouporabe roditeljskog položaja (Hrabar, 2016, prema Ajduković i Sladović Franz 2021).

Obiteljski zakon navodi da će, u slučaju postojanja opasnosti za život, zdravlje ili dobrobit djeteta koji se mogu zaštititi samo izdvajanjem djeteta iz neposrednog okruženja, Zavod za socijalni rad odlučiti o žurnom izdvajanju djeteta od roditelja ili druge osobe kod koje se nalazi. U skladu s tim, rješenje o određivanju ove mjere sadržavat će i odluku Zavoda o privremenom smještaju djeteta kod druge osobe koja ispunjava uvjete za skrbnika, udomiteljske obitelji ili ustanove socijalne skrbi (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 135.). Ova se mjera izriče u slučajevima pojačanog zanemarivanja odgoja djeteta, opasnosti za adekvatno podizanje djeteta te zlostavljanja djeteta bilo fizički, psihički, seksualno ili samim promatranjem nasilja među roditeljima (Ajduković Franz i Mujkanović, 2003).

Izdvajanje djeteta iz obitelji popraćeno je nizom teškoća, a prije svega velikim stresom za samo dijete, ali i cijelu obitelj. Provođenje mjere može biti praćeno policijom jer postoji mogućnost neprihvatanja izdvajanja djeteta od strane roditelja (Hrabar, 2021). Socijalni radnici ulažu veliki trud kako bi uspjeli roditeljima pomoći u shvaćanju pogrešaka prilikom ostvarivanja roditeljske skrbi te razumijevanju i korisnosti izdvajanja djeteta iz obitelji. Prihvatanje postupka od strane roditelja povoljno utječe na djecu te im omogućava jednostavnije prilagođavanje na novonastale životne okolnosti i uvjete (Sladović Franz i Mujkanović, 2003). Bitno je spomenuti kako su stručnjaci često u borbi između odluke o ostajanju djeteta u obitelji uz pružanje adekvatne pomoći i s druge strane, izdvajanja djeteta iz obitelji. Dugo ostajanje djeteta u obitelji ugrožavajućih okolnosti za njegov život i zdravlje

može imati ozbiljne posljedice te je to potrebno uzeti u obzir kod mišljenja da se ova mjera izriče češće nego što je to nužno (Ajduković i Radočaj, 2008).

Rješenje o žurnom izdvajanju i smještaju djeteta iz obitelji, Zavod za socijalni rad može donijeti pisano ili usmeno. Mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji može trajati najdulje petnaest dana od dana oduzimanja djeteta (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 138.). Kada Hrvatski zavod za socijalni rad odredi ovu mjeru usmenim rješenjem, u roku od sedamdeset dva sta dužan je, roditelju ili drugoj osobi koja skrbi o djetetu, dostaviti rješenje u pisanom obliku. Nadalje, Zavod je dužan i sudu u roku od sedamdeset dva sata od oduzimanja djeteta dostaviti prijedlog da kroz izvanparnični postupak donese rješenje o privremenom povjeravanju skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji, ustanovi socijalne skrbi ili drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi ili koju drugu mjeru, ako je to potrebno (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 137.). Drugim riječima, mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji usko je povezana s mjerom privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, koja je po svojoj naravi represivna te je u nadležnosti suda. Dječjim domovima šalje se pismeni zahtjev, socijalna anamneza i druga potrebna dokumentacija te se u slučaju pozitivnog odgovora, usmeno dogovara o detaljima smještaja. Do poteškoća dolazi u situacijama hitnog izdvajanja djeteta nakon radnog vremena ili tijekom vikenda, bilo zbog popunjenosti kapaciteta ustanove ili nemogućnosti samostalnog odlučivanja dežurnog djelatnika. Najčešće tada u pomoć pristupaju udomitelji. Svakako je važno da Zavod roditeljima mora dati informaciju o tome gdje se njihovo dijete trenutno nalazi. Nažalost, u takvim situacijama udomitelji se često nađu na meti agresivnih roditelja (Sladović Franz i Mujkanović, 2003). O prethodno navedenom prijedlogu Zavoda (o privremenom povjeravanju djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi) sud mora odlučiti u roku od deset dana od pokretanja postupka (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 138.). U tom rješenju sud će odlučiti o smještaju djeteta, kao i o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, odnosno nadzoru ili zabrani ostvarivanja odnosa osobnih odnosa s djetetom ako je to potrebno s obzirom na okolnosti. Mjera privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi i smještaja djeteta može trajati najdulje trideset

dana računajući od dana kad je mjera određena (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 152.). Važno je napomenuti kako za vrijeme ove mjere roditelji imaju sva prava i dužnosti u ostvarivanju roditeljske skrbi, osim prava na stanovanje s djetetom. Ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom provodi se na način utvrđen odlukom suda (ObZ, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 153.).

Sladović Franz (2004) objašnjava kako stručnjaci iz ovog područja, kao najčešće razloge za izdvajanje djeteta iz obitelji navode probleme nezaposlenosti, alkoholizma te siromaštva. Borbe oko odluke izdvajanja kod stručnjaka su najčešće prisutne u situacijama kada se radi o roditeljima s kojima su djeca emocionalno bliska, kada roditelji imaju želju adekvatno se skrbiti o djeci, ali iz različitih razloga to ne rade.

Pronađena su i mišljenja kako se mjere obiteljskopravne zaštite poduzimaju relativno kasno odnosno kada već dođe do ozbiljnije ugroze djetetovog razvoja pa to dovodi do pitanja je li u nekim slučajevima mjera izdvajanja djeteta iz obitelji mogla biti spriječena da se na vrijeme prepoznalo rizike u obitelji i u skladu s tim pružila potrebna pomoć i podrška (Sladović Franz i Mujkanović, 2003). Pravovremena intervencija zasniva se upravo na uočavanju rizika pojedine obitelji za što je kvalitetna suradnja među različitim stručnjacima koji su u kontaktu s obitelji. Manje važna nije ni senzibilizacija društva o faktorima prikladnog razvoja djece (Killen, 2001, prema Sladović Franz i Mujkanović, 2003).

2019. godine broj žurnih mjera iznosio je 250. 2020. godina pokazuje smanjenje istih, dok se u narednoj 2021. broj znatno povećava. Govoreći o vrsti privremenog smještaja, prema podacima posljednje tri godine, vidljivo je kako je najveći broj djece smješten u ustanovama socijalne skrbi. Ostali podaci vezani za ovu mjeru vidljivi su u Tablici 5.4.

Tablica 5.4.

Žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji, pokazatelji za 2019., 2020. i 2021. godinu

	2019.	2020.	2021.
1.2. Broj žurnih mjera	250	207	359
1.3. Broj djece za koju je mjera predložena	363	289	489

1.4. Broj žurnih mjera prema vrsti privremenog smještaja	250	207	433
1.3.1.kod druge osobe koja zadovoljava pretpostavke za skrbnika	31	33	42
1.3.2.u ustanovi socijalne skrbi	116	107	257
1.3.3.kod druge fizičke ili pravne osobe koja obavlja djelatnost socijalne skrbi	20	7	14
1.3.4.u udomiteljskoj obitelji	83	60	120
1.5. Broj obitelji iz kojih su djeca izdvojena	221	176	278
1.6. Broj donesenih rješenja o žurnom izdvajanju	258	213	353
1.5.1.po službenoj dužnosti	254	209	349
1.5.2.na prijedlog djeteta	2	4	2
1.5.3.na prijedlog roditelja	2	-	2
1.7. Broj izvršenja rješenja o žurnom izdvajanju djeteta u kojima je zatražena pomoć policije	57	58	121

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2021. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2020. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>

Izvor: Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2019. godini, URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>

6. Zaključak

Najpovoljnije okruženje za djetetov razvoj jest njegova obitelj, odnosno roditelji. Život djeteta u obitelji važan je za njegovo uredno odrastanje te razvijanje u odgovornu, emocionalno zrelu odraslu osobu. Prisutne su, nažalost, situacije u kojima su prava i dobrobit djeteta ugroženi kršenjem i zanemarivanjem odgovornosti i dužnosti od strane roditelja. U takvim situacijama primarno je zaštititi dijete što je zadatak države. Nakon što dobije informaciju o ugroženosti djetetovih prava, Zavod za socijalni rad na teren upućuje stručne djelatnike te se pokreće postupak procjene ugroženosti prava djeteta. Razvojni rizik djeteta može se odrediti kao nepostojanje rizika, niska razina rizika, srednja te visoka razina rizika. Na temelju te procjene, Zavod donosi odluku o potrebi izricanja i vrsti mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta.

Analizirajući preventivne mjere zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta, izvodi se zaključak kako se mjere usmjeravaju na sprječavanje ponašanja koja ugrožavaju dijete i njegov razvoj, umjesto da kažnjavaju zbog propusta. Time ove mjere uvelike doprinose efikasnosti i učinkovitosti sustava socijalne skrbi. Ipak, stalno unapređivanje sustava, mjera te načina rada može dovesti do još veće stabilnosti sustava, stoga je potrebno intenzivirati napore u prevenciji ugrožavanja djetetovih prava i dobrobiti. To podrazumijeva poticanje konstantne i kvalitetnije međusobne suradnje institucija, kontinuirano obrazovanje stručnih djelatnika i voditelja mjera Zavoda, educiranje javnosti o prepoznavanju znakova ugrožavanja djetetove dobrobiti te poticanje na reagiranje u slučaju primjećivanja istih.

7. Popis literature

1. Ajduković, M. (ur.) (2015). Pomoć roditeljima u zaštiti dobrobiti djeteta. Priručnik za socijalne radnike, druge stručnjake i suradnike centra za socijalnu skrb. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć i Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
2. Ajduković, M. i Laklija, M. (2014). Doživljaj poteškoća u radu voditelja mjera stručne pomoći roditeljima u nadležnosti centara za socijalnu skrb. *Kriminologija & socijalna integracija*, 22 (1), 47-75.
3. Ajduković, M. i Radočaj, T. (ur.) (2008). Pravo djeteta na život u obitelji: stručna pomoć obiteljima s djecom i nadzor nad izvršavanjem roditeljske skrbi kao proces podrške za uspješno roditeljstvo. Zagreb, Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
4. Ajduković, M. i Sladović Franz, B. (ur.) (2021). Sigurnost i dobrobit djeteta. Strukturirani pristup zaštiti djece u socijalnoj skrbi. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć i Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
5. Alinčić, M., Hrabar, D., Jakovac-Lozić, D. i Korać Graovac, A. (2007). Obiteljsko pravo. Zagreb: Narodne novine.
6. Brajša Žganec, A., Franc, R., Kaliterna Lipovčan, L., Dević, I., Tadić Vujčić, M. i Babarović, T. (2019). Sudjelovanje djece i mladih u istraživanju dobrobiti: kvalitativna analiza. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, (30), 351-376.
7. Dojčinović, I. (2014). Mjera oduzimanja prava roditelju da živi sa svojim djetetom i odgaja ga. *Socijalna politika i socijalni rad*, 2 (1), 100-126.
8. Hrabar, D. (2019). Obiteljsko pravo u sustavu socijalne skrbi. Zagreb: Narodne novine.
9. Hrabar, D. (ur.) (2021). *Obiteljsko pravo*. Narodne novine.
10. Hrabar, D. (ur.). (2016). *Prava djece: multidisciplinarni pristup*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
11. Hrabar, D. i Korać, A. (2003). Primjena obiteljskopравnih mjera za zaštitu dobrobiti djece te zasnivanje posvojenja bez pristanka roditelja: Istraživanja iskustva iz prakse. Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet. Zagreb.

12. Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/90, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93, 20/97.
13. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2019). Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2018. godini [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnoj stranici Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticke%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>
14. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2020). Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2018. godini [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnoj stranici Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticke%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>
15. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2021). Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2018. godini [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnoj stranici Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>
16. Obiteljski zakon. Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23.

17. Poredoš, D., Kovač, M., Vučinić, L., Lavor, T., Jerković, S. i Topolko, J. (2007). Roditeljska skrb: odgovornost pojedinca i društvene zajednice. *Policija i sigurnost*, 16 (3-4), 220-234.
18. Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta. Narodne novine, br. 123/2015, 87/2022.
19. Pravobranitelj za djecu. Iskorak u zaštiti djece: Hrvatska potvrdila Treći fakultativni protokol (2017). Dostupno na mrežnoj stranici Pravobranitelja za djecu: <https://dijete.hr/hr/iskorak-u-zastiti-djece-hrvatska-potvrdila-treci-fakultativni-protokol/>
20. Rešetar, B. i Aras, S. (ur.) (2014). Represivne mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta. Interdisciplinarni, komparativni i međunarodni osvrti. Osijek: Pravni fakultet Osijek.
21. Sladović Franz, B. (2004). Mišljenje stručnjaka o izdvajanju djece iz obitelji: rezultati intervjua. *Ljetopis socijalnog rada*, 11(1).
22. Sladović Franz, B. i Mujkanović, Đ. (2003). Izdvajanje djece iz obitelji kao mjera socijalne skrbi. *Ljetopis socijalnog rada*, 10(2), 229-242.